

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

За наукові кадри

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФКОМІВ ТА КОМІТЕТУ ЛКСМУ ОДЕСЬКОГО ОРДЕНА
ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Видається з 1933 р.

№ 10 (1703).

11 БЕРЕЗНЯ 1988 РОКУ.

Ціна 2 коп.

Рішення XXVII з'їзду КПРС в життя!

університет-технікум

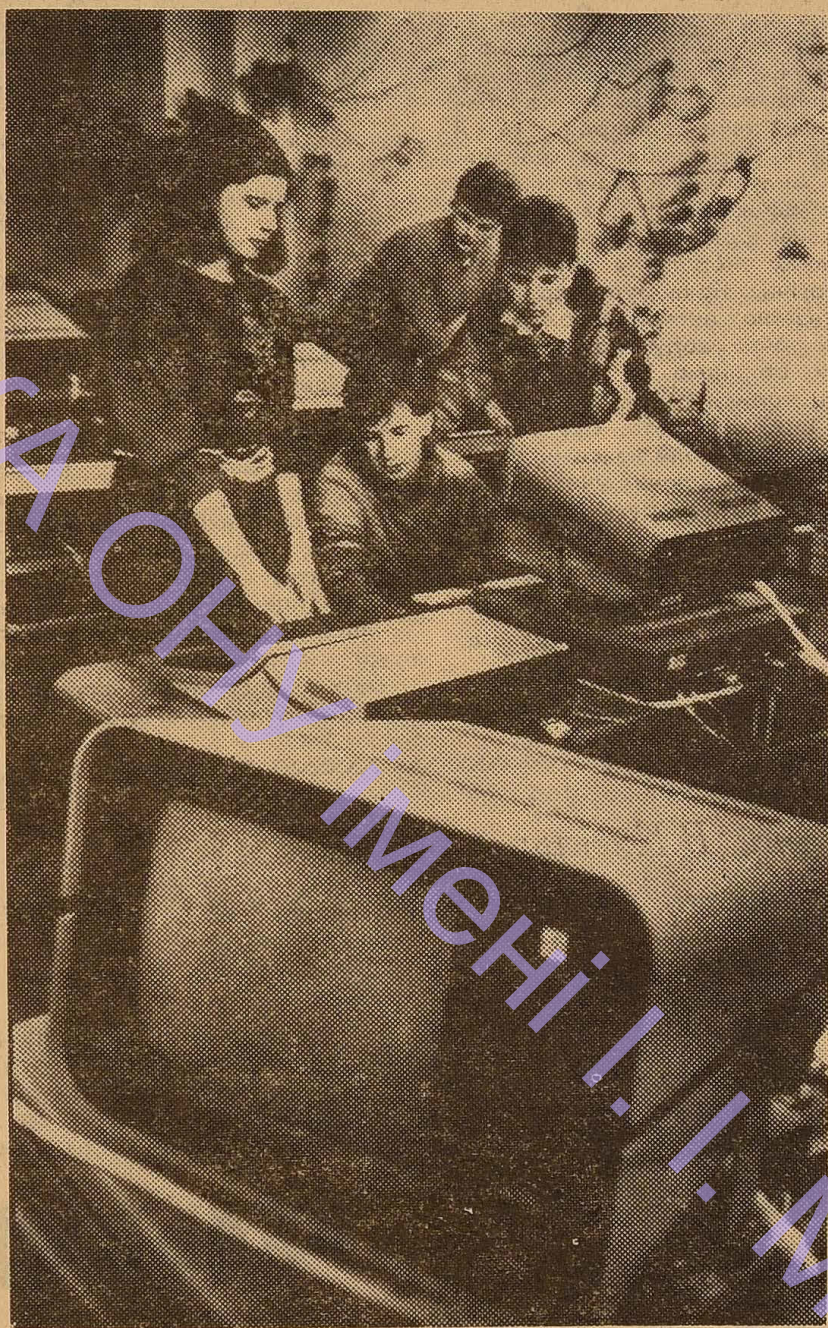
Педагогічна практика студентів все очевидніше набирає характеру творчої взаємодії університету зі школою, технікумом чи ПТУ. Сьогодні все частіше можна почути від студентів-практикантів, що проходження практики вже не може обмежуватися лише пасивними формами викладання предмету школярам. Випускники-мехматівці, наприклад, вважають, що у їх учнів виникає більший інтерес до навчання, коли останні мають змогу побувати в університетському дисплейному класі. Психологічний феномен пояснити неважко: перебуваючи в університе-

ті, учні більш реально усвідомлюють свою особисту перспективу — можливо, і вони, за умови відмінного навчання, стануть студентами мехмату.

Взаємний вплив породжує взаємну відповідальність. І в цьому запорука того, що зусилля практикантів дадуть добрі сходи.

На знімку: студентки V курсу мехмату Олена Панова та Лілія Линок із учнями технікуму промислової автоматики в дисплейному класі університету під час підпрактики.

Фото В. ПАЩУКА.

СВЯТКОВІ КВІТИ—ЖІНКАМ

Напередодні 8 Березня в конференц-залі головного корпусу університету відбулась зустріч жінок-ветеранів, колишніх співробітниць вузу, викладачів, студенток, представниць різних університетських підрозділів.

Жінок тепло вітав і поздоровив зі святом ректор університету професор І. П. Зелінський. Святковий наказ про заохочення жінок, які вийшли переможцями в соціалістичному змаганні, оголосив проректор професор Л. О. Ануфрієв.

Присутніх жінок поздоровили секретар парткому доцент І. І. Кондратюк, зав. кафедрою наукового комунізму професор Д. С. Шелест, заступник секретаря комітету комсомолу Є. Степанов.

Зі словом-відповіддю виступили голова жіночої ради ОДУ доцент Є. Н. Василевська та інші товариші.

В урочистій обстановці було вручено пам'ятний знак «50 лет в КПСС» Катерині Антонівні Позігун, ветерану університету, чий життєвий шлях може бути взірцем сумлінного служіння справі підготовки спеціалістів для народного господарства країни і комуністичного виховання молоді.

Учасниць зустрічі вітали «джентльмени» із команди КВВ ОДУ та університетський ансамбль камерної музики.

С. ЄВГЕНОВ.

ОТ РЕДАКЦИИ. Одесские историки и краеведы, прибывшие из Москвы, Ленинграда, Киева и других городов, коллеги и ученики Петра Осиповича Карышковского высказали предложение проводить в Одесском университете ежегодные чтения, посвященные памяти ученого. Такой научный форум по проблемам, разработкой которых занимался Петр Осипович (античная нумизматика, эпиграфика, археология), стал бы, по нашему мнению, лучшей памятью выдающемуся советскому историку.

Надеюсь, руководство исторического факультета и университета учтут эти пожелания при принятии решения об увековечении памяти профессора Карышковского.

не згоден-заперечуй

Штрихи до проекту

В «ЗНК» за 26 лютого був опублікований проект положення комітету комсомолу ОДУ по ГПП. В ньому пропонується лінія на збільшення кількості документації (щоденники в групах і на курсах, журнали, відомості, спеціальні залікові книжки по ГПП), розширення контрольно-керівного апарату (постійно діючі комісії в групах, штаби на факультетах). На перше місце в критеріях оцінок по ГПП вноситься успішність з усіх інших предметів, а громадська активність на «5» оцінюється епітетами: висока, ініціативна, позитивна, активна, і на «4» — висока, старанна, позитивна, активна. Яка різниця в цих критеріях?

Система ГПП складається з двох основних елементів: зміст-ГПП і форма контролю

та заліку. Гадаю, що єдине для університету положення по ГПП повинно розкривати лише приблизний зміст, а конкретні форми організації практики і заліку — сфера самостійної діяльності факультетів. І на сторінках «ЗНК» було б цікаво прочитати, що робиться у цьому напрямі на інших факультетах.

На фізичному факультеті ГПП постійно вдосконалюється, змінюється форма ате-стації. Ми довго використовували різні варіанти, схожі на проект, потім застосували складну бальну систему і відмовилися від неї. Проходження ГПП відбивається на вільних сторінках журналу відвідуваності занять групи, результати — на стенді і в

(Закінчення на 4-й стор.).

університетські

вісті

Природа і ми

5—7 березня в університеті проходила республіканська школа-семинар студентських дружин по охороні природи. Підготовкою і організацією семінару займалася студентська дружина університету, яку очолює студент III курсу біофаку Андрій Зубцов.

Близько 200 чоловік з різних вузів країни, які беруть активну участь у природоохоронній роботі, приїхали до Одеси. На семінарі обговорювалася організація роботи студентських дружин по охороні природи сьогодні — в умовах гласності і демократизації суспільства. На засіданнях виступили видатні вчені з Москви, Києва, інших міст, члени студентських дружин. Був організований «круглий стіл», перегляд кінофільмів, проведена операція «Першоцвіт».

Семинар виробив рекомендації для студентського природоохоронного руху, підготував звернення до ряду відомств і керівних органів нашої країни з пропозиціями про підключення студентів до організації екологічного всеобучу і до рішення питань, пов'язаних з охороною природи.

А. КОРЗЮКОВ,
доцент кафедри
зоології.

Про дружини по охороні природи читайте на 3-й стор.

СЬОГОДНІ В НОМЕРІ:

Чого і як вчити студента? (Роздуми майбутнього молодого спеціаліста, зацікавленого в реальній перебудові на факультеті)

— 2, 3 стор.

Про що мріяв, які виніс враження від свого перебування в Одесі Антон Семенович Макаренко?

— 3 стор.

До ваших послуг

Однією з умов підготовки хороших спеціалістів є поєднання теоретичного навчання з практичним. На юридичному факультеті є традиційною робота студентів громадськими помічниками у прокуратурах, судах, РВВС.

На першому засіданні новообраного комітету комсомолу юридичного факультету було прийнято рішення створити групу юридичної допомоги і пропаганди правових знань серед студентів ОДУ. Створення такої групи пояснюється об'єктивними причинами. По-перше, це дає можливість глибше засвоїти отримані знання, набуті практичних навичок у роботі з людьми, з нормативним матеріалом, що є однією з форм поєднання теоретичного і практичного навчання.

По-друге, і це головна мета створення цієї групи — поширення правових знань серед студентів університету, організація консультацій з питань у галузі права, юридична допомога.

Вже опублікована одна із статей групи, яка присвячена ІТД. І в подальшому група правової допомоги і пропаганди планує готувати публікації з проблем, цікавих студентам, роблячи акцент на їх правовому аспекті. Кожен студент, який звертається з правовим питанням до групи, зможе отримати кваліфіковану відповідь.

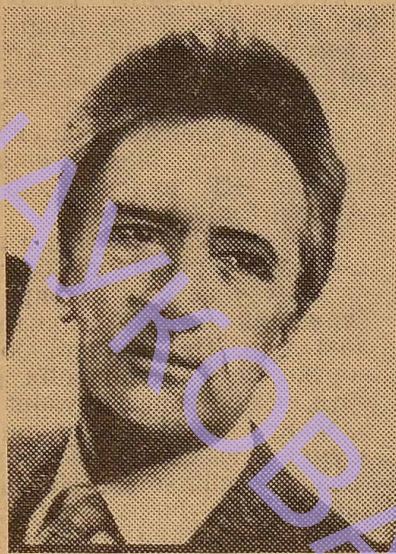
Засідання групи для дачі консультацій проходять по вів-торках у корпусі на Пролетарському бульварі, 24/26, аудиторія № 38, з 14.00 до 16.00.

Я. САВИЦЬКИЙ,
секретар комітету
комсомолу юрфаку.

Професор І.Г.Белявський:

АКЦЕНТ НА САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ СТУДЕНТІВ ОЗНАЧАЄ ДОКОРІННУ ЛОМКУ ЗВИЧНИХ, ОСВЯЧЕНИХ НАШОЮ ТРАДИЦІЄЮ, ФОРМ НАВЧАННЯ У ВУЗІ.

(Із промови на науково-методичній конференції в ОДУ 11 лютого ц. р.)

ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛЮЧ

Мабуть, не буде великим відкриттям твердження, що акцент на самостійній роботі студентів означає корінне ламання звичних, освячених нашою традицією, форм навчання у вузі. Якщо хочете — це основний «нерв» реформи вищої освіти у нашій країні і одне з найважливіших питань перебудови, що лежать у духовній сфері.

У зв'язку з цим я гадаю, що переведення студентів на самостійну роботу — це не черговий «захід», до яких ми так звикли і перестали серйозно ставитися до них, а складний, тривалий, а б сказав, болісний процес і голим адмініструванням, декретами зверху, палеативними, косметичними заходами тут не обійтися.

Насамперед це пов'язано з рішучим ламанням стереотипів, які зміцнювалися десятками років, у психіці студентів та й викладачів. Отже, мова йде про глибинні зміни, а здійснити їх дуже і дуже важко.

Гадаю, що переведення студентів на самостійну роботу найтіснішим чином пов'язане з необхідністю корінної перебудови в галузі середньої освіти. Адже до нас потрапляють абітурієнти, яких, за рідкісним винятком, протягом десяти років навчання у школі найретельнішим чином відучували самостійно мислити і щось робити. Є всі підстави припускати, що система середньої освіти в нашій країні — це один із найсерйозніших наших прорахунків. Досить згадати, що на сотні тисяч, м'яко кажучи, ординарних учителів, у яких ледве вистачає часу, щоб вивчити шкільний підручник, припадає відносно невелика кількість учителів-новаторів, яких ми почали показувати по телебаченню, наче телезірок. Та й ведуть вони себе як телезірки: милуються собою, набувають ефектних поз, вибирають красиві фрази. Я дивився один з таких виступів, в якому педагогічна зірка була вкрай агресивною, нетерпимою до інших точок зору, примхливою. Втім, обличчю їх. Вони роблять корисну справу. Хотілось би, щоб нормою був такий стан справ, коли на сотні тисяч творчо працюючих учителів ми мали б сотню-другу менш творчих. Оце була б гідна нашого часу система народної освіти. Отже, корінної перебудови потребує сама система підготовки вчителів, саме вчителів у високому змісті цього

слова — висококультурних, компетентних, творчих, знаючих дитячу душу, як свою, а не просто викладачів фізики, хімії, історії, літератури та ін.

Отже, вчорашні школярі, які пройшли кризу терня конкурсних випробувань, вірять у непокінченність вельми обмеженої кількості наукових постулатів, яких з класу в клас вели за ручку вчителів, заповнюють студентські аудиторії. Ось тут на них і «кидаються» адепти проблемного навчання, самостійної роботи, звальюючи на їх голови тягар наукових сумнівів. За нашими спостереженнями, це призводить студента до стану, близького до стресового. Виникають викликані емоційними та інтелектуальними перевантаженнями сумніви у правильності обраного шляху, різного роду фрустрації, народжується невпевненість у собі чи, навпаки, нігілістичне ставлення до минулого і сьогоденного науки і, як наслідок, легковажне ставлення до своїх обов'язків.

Подібного роду становище в університеті пробують подолати за допомогою так званого «Вступу до спеціальності». Однак, як показують мої спостереження, цей курс у багатьох випадках перетворюється у поверхове викладання предмета, завдань і методів відповідної науки.

«Вступ до спеціальності» принесе безперечну користь лише в тому випадку, якщо буде присвячений ознайомленню зі специфічними законами розвитку науки, її логікою, принципами творчості в ній. Іншими словами, курс «Вступ до спеціальності» повинен бути доступним студентам-першкурсникам. Його основ-

не призначення — дати студентам попередні знання, вміння, навички, необхідні для того, щоб він міг побачити проблеми в наукових дисциплінах, що формують спеціаліста з вищою освітою. Отже, «Вступ до спеціальності» повинен служити в першу чергу адаптації студентів до університетського життя.

Необхідність форсувати самостійну пізнавальну діяльність студента часто призводить до нігілістичного ставлення до традиційних форм навчання в університеті, зокрема, до лекцій. Звичайно, лекції, що читаються з позовних конспектів, на яких осіла пилочка якщо не століть, то десятиріч, негативно позначаються на активізації пізнавальної діяльності студента. Але є лекції, без яких просто не обійтися. Часто посилаються на досвід викладацької діяльності, скажімо, Принстона чи Кембріджа, але при цьому сором'язливо замовчують, що там кожна кафедра має розжужжувальну апаратуру, студенти отримують необхідні відбитки, повністю забезпечені довідковою літературою. Як же бути нам, коли нічого подібного немає і часто та чи інша потрібна монографія знаходиться в єдиному екземплярі...

Турбота про пізнавальну активність студентів повинна бути пов'язана зі створенням у процесі лекцій творчих ситуацій, котрі спонукають студента самостійно докопатися до істини. Очевидно, у зв'язку з цим не повинна ігноруватися психологічна природа позитивного емоційного стану, що виникає, як відомо, з приводу динамічних яскравих і незвичайних об'єктів, котрі до того ж зачіпають істотні сторони особистості студентів. У таких випадках інформація, що дається студентам, стає «заразливою». Мені здається виправданим вживання тут терміну,

який зазвичай пов'язується з впливом мистецтва, тим більше, що мова йде про створення в учбовому процесі творчої ситуації, які багато в чому залежать від мистецтва викладання.

Відомо, що твори мистецтва впливають на особистість, «заражають» її своїми ідеями лише в тому випадку, якщо вони звернені до творчих можливостей людини. Ця важлива властивість мистецтва і повинна стати однією з особливостей процесу викладання в університеті. Лише в таких випадках можливе співпереживання на заняттях, емоційний контакт з аудиторією, важливий для глибокого розуміння наукових істин, а головне — для виховного впливу наукою.

На користь принципового зближення науки і мистецтва свідчить і та обставина, що їх творчі начала пов'язані з пошуками єдності явищ, а оцінка творчості в науці і мистецтві потребує відновлення процесів пошуку цієї єдності. Отанне надзвичайно важливе, бо передбачає у зв'язку з викладанням не стільки повідомлення студентам певного роду даних, скільки проникнення в істотні взаємозв'язки між ними. Тому нам здаються плодотворними ідеї, що пов'язують критерії вищої освіти з цілісним світосприйняттям, яке формується під інтегрованим впливом науки і мистецтва. Саме цей вплив дозволяє творчо працювати у різних сферах громадської практики.

Гадаю, що в цьому психологічному ключі повинен провідитися пошук різних нових форм роботи зі студентами і організація їх самостійного пошуку. Коротше кажучи, в результаті нашої діяльності студент сам, підкреслюю, сам одного разу повинен відчути бажання піти в бібліотеку і попрацювати в ній, а ми повинні йому в цьому допомогти.

Студент ІУ к. мехмату В.Кисіль:

НАШІ ВИПУСКНИКИ НЕ ВОЛОДІЮТЬ ЦІЛИМ РЯДОМ ЗНАНЬ, ВКРАЙ НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ІХ ПРОФЕСІЙ.

Почну з такого твердження: рівень підготовки випускників нашого університету не може нікого задовольнити, і мова йде не про якусь творчу незадовільність. Наші випускники не володіють цілим рядом знань і якостей, котрі необхідні для їх професії. Якщо хтось зі мною не згоден — пропоную експеримент. Нехай п'ятикурсники мехмату денного (а не вечірнього і тим більше заочного) навчання напишуть ту ж контрольну роботу, яку вони писали абітурієнтами. Якщо результати у випускників будуть не гіршими, ніж під час вступу, я візьму свої слова назад.

Але якщо наявний такий недолік, то слід шукати причину, або хоча б винного в цьому. Чи не студент винен? Адже так багато говорять, що «студент пішов не той», «немає тяги до знань» та ін. Так, студент винен. І ми маємо право запитати кожного: «Чому ти не став спеціалістом?». Адже можна навчитися, отримати хороші знання в наш час не тільки завдяки університету, але й всупереч йому. І якщо студент не зробив цього, то винен насамперед він сам. Але це якщо він — один. А якщо таких — більшість? В такому випадку вина студента нагадує вину нашого клімату перед сільським господарством. Адже якщо послухати голову відсталого колгоспу, то кожного року — стихійне лихо. Як тут зібрати хоро-

ший урожай? А виявляється, можна збирати гарантовані хороші врожаї за будь-якої погоди. Тільки треба працювати і застосовувати прогресивну технологію і техніку. Таким чином, стоять справи і з посівами розумного, доброго, вічного — мало кинути сире, зіпріле зерно, а потім нарізати на ґрунт і на погоду.

Є ще одна причина, по якій треба шукати спосіб навчати того студента, який є, а не того, якого нам би хотілося. Якщо подивитися на реформу середньої школи, то зрозуміло, що вона нам кращого студента у найближчі 3—5 років не дасть. І ображатися нам нема на кого — наші ж випускники там працюють. Ось таке замкнуте коло...

Отже, якщо не за студента, то за учбовий процес треба братися. Що тут не спрацює? Про матеріальну базу говорити не буду — лежачого не біють. Я, звичайно, розумію, що важко дістати сучасну ЕОМ та ще й дисплейні класи. Ну а розмістити їх, не завдаючи шкоди аудиторному фонду мехмату (до речі, він україн нездовільний) — тим більше завдання надзвичайно складне.

Не буду згадувати про такі дрібниці, як неточності у розкладі, мовчазні дзвінки (хоч ходи зі своїм будильником!) та ін. Тому що все це «дрібниці», а у нас є чимало недоліків у найголовнішому — чого і як учити студен-

тів?

Перед тим, як розпочати щось робити, слід було б поміркувати, а що саме ми хочемо зробити? Кого ми насправді хочемо підготувати?

ЧОГО І ЯК ВЧИТИ

Можливо, вчителів для малокомплектних шкіл області? Адже 90 процентів випускників розподіляються саме туди. А, можливо, кадри для наукових установ? Адже ж ми повинні чимось відрізнитися від педіну, окрім вивіски. А можливо, і тих, і інших? Але як тоді зробити так, щоб два студенти, які 5 років провчилися за одною партою, встали і пішли — один у школу, другий — в НДІ АН СРСР, і при цьому кожен відповідав би своєму призначенню?

Я не знаю відповіді на ці питання у глобальному масштабі. Тому перейду тільки до мехмату і навіть більш вузько — до класичного відділення. Є одна властивість, якою математик повинен володіти незалежно від того, де він працює. Це — вміння продуктивно мислити при розв'язанні нової задачі. Гадаю, не погодитися з цим важко — адже професія математика полягає саме у вирішенні невирішених задач, або у навчанні цього — якщо ти викладач математики.

Але як навчати того, чого сам не вмієш?

Чи не здається дивним, що саме цього студента не вчать (чи майже не вчать)? Щоб не бути голосливим, наведу приклад того, як нас вчать. На лекції з математичного аналізу (лінійної алгебри, диференціальних рівнянь, ТФПІ та ін. — винятки якщо й бувають, то рідко і залежать не від пред-

студенти, яких навчають подібним чином, не зможуть зробити цього через рік-два (в чому неважно переконатися). І найсумніше те, що вони не тільки не можуть цього зробити самі, але й не знають, в якій довідковій літературі можна знайти необхідні рекомендації. А якщо навіть і знайдуть, то, впевнений, не зможуть розібратися в них самостійно. Адже

вони звикли, що все подається у пережованому вигляді.

Мені заперечать: ви ломитеся у відчинені двері, ми саме готуємо студентів до вирішення завдань і саме з цією метою їм читаються теоретичні курси, там ми даємо чудові зразки, як вирішувати ту чи іншу задачу. Нехай на це дадуть відповідь Б. Саймон і М. Рід: «Дуже радимо вам вирішувати задачі. Ні для кого не секрет, що математику вчать, розв'язуючи задачі, а не спостерігаючи, як їх вирішують інші». Ну, скажіть, хіба не було б дивно, якщо все навчання у художній школі полягало лише у розгляданні картин великих майстрів, якби учні самі не пробували намалювати хоча б глечик із натури, а не копіювати з відомих полотен. Чому ж у нас на мехматі справа стоїть по-іншому?

Є принципова різниця між умінням бездоганно повторювати матеріал услід за викладачем, і пошуком способу вирішення самостійно. Ця

«Вчора я повернувся із Одеси...»

Під час педагогічної практики студенти історичного факультету готували вечір, присвячений А. С. Макарєнку. З'явилася природне бажання показати його одеські зв'язки, але зробити це було непросто. Наявні публікації фрагментарні, мають багато неточностей та помилок. Школяри, які читали «Педагогічну поему», «Прапори на баштах», дивилися кінофільми, поставлені за цими книгами, взагалі не знали, що їх автор був у нашому місті. А між іншим Антон Семенович відвідав Одесу кілька разів: виступав на конференції, привозив на берег Чорного моря своїх вихованців. Тут жили його колишні учні, з якими він відав листування.

З 30 вересня по 5 жовтня 1926 року в Одесі на базі першого дитячого містечка імені Комінтерну проходила Всеукраїнська конференція дитячих містечок, організована Наркоматом освіти УРСР. На конференції А. С. Макарєнка виступив з доповіддю «Організація виховання важкого дитинства», в якій виклав свої ідеї колективного виховання дітей. На думку організаторів, це була краща доповідь, яка найбільше схвилювала конференцію. Деякі її положення були покладені в основу резолюції про роботу дитячих містечок і колоній.

9 жовтня 1926 р. А. С. Макарєнка писав журналістці і дитячій письменниці Н. Ф. Остроменській, яка влітку 1926 р. працювала в колонії імені Горького вихователем, а пізніше опублікувала нарис про неї «Назустріч життю»: «Вчора я повернувся з Одеси, де був на з'їзді завідуючих дитячими містечками і колоніями. Там мене здорсво вітали. Між іншим, представив проект організації Всеукраїнської дитячої трудової армії. Наді мною посміялися як над мрійником, але все-таки Народний комі-

саріат освіти УРСР запропонував мені як дослід організувати 1-й дитячий корпус на всіх дітей харківського округу. Разом із безпритульними це дасть 10000 дітей».

Влітку 1931 р. колектив комуни Ф. Е. Дзержинського здійснив похід маршрутом Влади-

розмови тільки про одне — про комуну».

7 вересня у листі до свого друга і соратника Галини Стахівни Макарєнко Антон Семенович пише: «Після сніданку йдемо у кіно дивитися «Червоні дияволята». Після кіно нас знімає сам Пудовкін, а ввечері одразу після обіду йдемо в саторій ГПУ в гості... В ті лі-

ного автомобіля, з якого можна було б знімати, — всі трясуться і псується картина. Днями будемо зніматися і для другого звукового фільму (Ленінградське радіо) «Музична олімпіада». Головну роль також грас відомий нам оркестр».

Влітку 1934 р. А. С. Макарєнка знову збирається до

реговори про створення кіносценарію. Листи датовані лютом—жовтнем 1938 року. Відповідно з договором, А. С. Макарєнка написав сценарій «Колоністи» за мотивами повісті «Прапори на баштах», 15 лютого він повідомляє Роміцину: «Я думаю представити вам готовий сценарій до 20 травня, а можливо й раніше».

Проте, у другій половині 30-х років ідеї дитячої трудової комуни, заснованої на самоврядуванні, розвитку демократизму, виборності керівного складу, вихованні самостійного мислення були не в пошани. Керівництво студії вимагало корінної переробки сценарію, фактично створення нового на шкільну тему. 8 червня А. С. Макарєнка пише до Одеси: «На мій превеликий душевний жаль, я повинен Вас засмутити, сценарій на шкільну тему у даний час, у крайньому разі, вислати Вам не можу, хоча цілком сумлінно виконав свої зобов'язання і сценарій написав».

Висловлюючи обурення з приводу кон'юнктурного підходу замовника, А. С. Макарєнка пише 1 липня: «Я не зовсім розумію, що відбувається у нас в кінематографі, не розумію, чому обмежені теми, чому так вузько розуміється зміст інтересів нашої суспільства». Цю ж думку він продовжив у листі від 31 серпня: «Я і без того точно знав, що сценарій «Прапори на баштах» не буде прийнятний і знав, що причини цього полягають у відході від тих тематичних, а ще більше сюжетних, а ще більше ідейних стандартів, які прийняті в нашій кінематографії і яких чомусь ми ніяк не можемо позбутися... Я показую щасливий і активний дитячий колектив у моменті найвищого і красивого піднесення його життя, показую справжній, живий куточок соціалізму, в якому, наче в фокусі, відбиваються всі явища нашого «дорослого життя». Новий сценарій так і не був написаний і кінофільми за повістями А. С. Макарєнка з'явилися набагато пізніше його смерті, вже в повесний період.

В Одесі деякий час жив [Закінчення на 4-й стор.]

Зав. відділом рідкісних книжок і рукописів Єлизавета Володимирівна Савельєва, зав. методичним відділом Марина Олексіївна Подрезова і зав. відділом обслуговування Алла Гаврилівна Бирюкова разом зі своїми колегами докладають чимало зусиль, щоб якомога швидше ліквідувати ті недоліки в обслуговуванні читачів, що виникли внаслідок тривалого капітального ремонту наукової бібліотеки університету. Фото В. ПАЩУКА.

кавказ — Баку — Тбілісі — Батумі — Сочі — Одеса. Вражен- ня від походу А. С. Макарєнка описав у повісті «ФЕД-1». Про останній етап подорожі він писав: «Після півторадобового найщасливішого плавання, сповненого сонцем, співом моря, дельфінами, новими людьми, ми в Одесі. Нас зустрічають: оркестр прикордонників, комсомольці, чекісти... В Одесі комунари прожили 9 днів. Обідали в кооперативній їдальні. Цілий день у комунарів запанований маршами і екскурсіями, а вечорами

чені хвилини, що залишаються в моєму розпорядженні, поки діти переодягаються, мені набридає ціла купа людей — різні організації, що запрошують у гості, інші організації, які просять оркестр, кінофільми, безпритульні, репортери і, нарешті, всі комунари... Пудовкін прибіг і на колінах просив відкласти від'їзд до завтра. Він тут знімає картину «Теплохід «Пятилетка». Третього дня на вулиці він закохався у нашу білу костюми і в звуки нашого оркестру. Знімає він звукову картину і тому аж третій раз від такого небаченого подання зорової краси і хорошого оркестру. А наш оркестр, справді проти всіх одеських чудод. Зараз Пудовкін плаче — в Одесі немає жодного поряд-

Одеси. 11 липня він пише своєму колишньому вихованцю С. А. Калабаліну, в якого незадовго перед цим трагічно загинув трирічний син: «1 серпня беру комуни в табір до Одеси. Будемо там до 15 вересня. Чи не приїдеш ти туди? Приїжджай хоч на весь час... А й справді, приїжджай до Одеси. Там, серед дітей, біля моря приглушиш своє горе».

Збереглося шість листів А. С. Макарєнка, адресованих редактору Одеської кіностудії А. Роміцину, який вів пе-

дові книги (наприклад, Арнольда), де немає нарочитої складності, стоять недоторканими.

В цілому учбовий процес на мехматі нагадує мініатюру Райкіна «Хто шив костюм?». До гудзиків претензій немає, пришиті насмерть, не відірвеш, але й штани інакше, ніж через голову не надінеш. І справді, викладач у кращому випадку турбу-

на з причин труднощів: наголос на механічні вправи, на «негайні відповіді», на формування звички діяти наосліп по частинах. Повторення корисне, але тривале, механічне повторення може бути шкідливим».

Далі він говорить про механічне копіювання: «Схоже, що копії будуть триваліше зачуватися, швидше забуватися, і при цьому відповідні помилки виявляються по необхідності випадковими і безглуздими».

І законотвірний результат такого навчання: «Іноколи мені здається, що діти, які ще не пішли в школу, розумніші за тих, хто вже став об'єктом механічного навчання».

Під'ємо підсумок. Я торкнувся лише деяких питань і зовсім не претендую на знання, як їх розв'язати. Розібратися у всьому компетентно можуть лише викладачі. Але ось що турбує. Припустимо, хтось із викладачів сам захоче поліпшити навчання з свого предмета. У нього нічого не вийде: одним-двома поштовхами студентську масу зі стану спокою не вивести. Потрібні постійно докладені зусилля, що переважають третя спокою! І треба, щоб ці зусилля були докладені рівномірно до всього обсягу учбового процесу, інакше виникне деформація. Якщо ці умови не будуть виконані, не буде бажаного результату, а отже і припиняться спроби щось змінити. І годі рівень підготовки випускників, з якого ми почали цю розмову, залишиться тим самим.

В. КИСІЛЬ,
студент ІV курсу
мехмату.

різниця повинна знайти своє відбиття і у викладанні. Саме про це говорить Д. Пойа: «Я звертаюся до всіх, хто вчиться математики, елементарної чи вищої, і зацікавленій нею, і говорю: звичайно, будемо вчитися доводити, але будемо також вчитися здогадуватися».

Шкода, що задачі на доведення чи на пошук нестандартного рішення становлять

гою. Бо для того, щоб зрозуміти і оцінити думки іншої людини, треба вміти думати самому — а саме цього ми і не навчені.

Давно стоїть питання перегляду учбових планів. У них — багато анахронізмів, різних нашарувань від «гострої боротьби кафедр за години і курси» (М. Постніков), різних дублювань, з одного боку, і великих білих

плям у сучасній математиці з другого. Про що можна говорити, якщо студенти за 5 років навчання не знайомляться з таким робочим поняттям як «різноманітність», а про такі стрижні сучасної математики, як гомотонія, гомологія, когомологія навіть не чули?

Не можна погодитися з прагненням викладачів повністю самообслужитися в своєму курсі. Це призводить до втрати відчуття цілісності математики, примусу замінювати методи, що лежать на стіку дисциплін, масивними побудовами, що породжує непотрібне дублювання деяких тем, і, як наслідок, відсутність у курсах сучасної математики. «Нардинальне вирішення проблеми полягає, звичайно, в повному перегляді всієї традиційної системи математичних курсів» (М. Постніков).

Гостро стоїть питання оновлення змісту курсів. Деякі з них читаються за такими застарілими підручниками, які навіть у бібліотеках не збереглися. А сучасні чу-

СТУДЕНТА?

мізерну частину в нашому навчанні. Мені можуть резонно заперечити: як можна вирішувати з нашими студентами нестандартні задачі, якщо вони рутинних вирішити не можуть. Однак, на мій погляд, бідність студентської думки — наслідок існуючих методів викладання. Якщо ми змогли б організувати навчання так, щоб студенти вчилися мислити самостійно, то зникло б багато проблем. Наприклад, не було б необхідності читати курси з такою деталістю, викладач був би спокійним, знаючи, що студенти самі можуть заповнити логічні пробили. До речі, в кожному курсі є цілі частини, які краще вивчати у вигляді ланцюжка задач, і саме такий метод використовується в багатьох кращих підручниках. Нарешті, багато можна було б віддавати на самостійне вивчення, не боячись, що ці розділи залишаться невивченими. Адже не секрет, що сьогодні студенти мехмату у своїй більшості не вміють самостійно працювати з кни-

ється про те, щоб добре прочитати свій курс, а про те, щоб із окремих цеглин вибила струнку будівля — невідомо кому треба думати. Що цитанню пришивають замість рукавів.

Здається, що в таких умовах домогтися від студента осмисленого навчання неможливо. Саме тому і процвітає у нас культ зубріння. Адже до чого дійшло: деякі викладачі не соромляться заявляти: «В тому, що я вам прочитав, ви все одно до іспиту не розберетеся, так що сідайте і вчіть усе підряд!» Цікаво, невже ці викладачі серйозно думають, що студенти будуть розбирати після іспиту те, що не розібрали до нього? А якщо вони так не вважають, то на що розраховане таке навчання? На розвиток механічної пам'яті? Якоюсь незручною говірливості банальності про шкідливість зубріння, але й мовчати не можна, якщо воно прижилось у нас. Ось думка психолога М. Вейтмеєра: «Все зрозумілішою стає од-

Верные друзья природы

Студентские дружины по охране природы накопили опыт 27-летней работы по реальной охране природы. Несмотря на возникновение в период застоя, они успешно развивались и окрепли, перенесли все негативные воздействия со стороны Всероссийского и Украинского обществ охраны природы.

Более всего на свете дружины боятся и боятся формализации движения со стороны того или иного бюрократического аппарата.

Прошло 15 лет, когда первые 28 дружин из 22 городов страны собрались на свою первую конференцию на биологическом факультете в МГУ, заложив тем самым организационные основы нынешнего движения.

Ведя борьбу с загрязнением, дружины переходят на принципиально новую систему общественного контроля, когда контроль осуществляется «снизу» и при этом в отличие от прежних времен, он направлен не столько на браконьера (такой контроль тоже не исключается, но сегодня борьба с браконьерством не может оставаться основным направлением), сколько на государственные ведомства, предприятия, организации и кооперативы в части соблюдения ими действующего советского законодательства.

Впереди у дружин по охране природы — большая, настоятельная работа.

А. ШЕВЧУК,
секретарь оргкомитета
школы — семинара по
охране природы в ОГУ.

О женщине, о мире, о весне...

Так назывался интернациональный студенческий вечер, который состоялся в Одесском государственном университете в преддверии 8 Марта.

В празднично украшенном зале ведущие вечера — Аук-

риу Кальвариу из Гвинеи-Бисау, Мабиола Виктор из Конго, Александр Перес из Венесуэлы и кубинка Иссела Суарес Гамидо — тепло приветствовали гостей.

На вечер были приглашены женщины-фронтовики. Ветеран Великой Отечественной войны, ушедшая защищать Родину в 16 лет, Лариса Михайловна Стришкова рассказала о женщинах на войне. У войны не женское лицо, но оказывается, в армии в войну служило более 800 тысяч женщин. И еще одна гостья, совсем юная, депутат Одесского городского совета народных депутатов, студентка IV курса университета Ольга Беляк.

Справедливо утверждение, что степень цивилизованности общества определяется положением, которое занимает в нем женщина. Иностранцы всегда обращают внимание на то, что слова «врач», «инженер»,

«преподаватель» — мужского рода, ведь раньше женщины даже мечтать не могли об этих профессиях. Но сейчас чисто мужских профессий остается все меньше. В гости к студентам пришла представительница профессии смелых и мужественных, сотрудница Одесской милиции капитан С. А. Демиденко.

В ходе вечера была проведена своеобразная пресс-конференция: студентки из Афганистана, Вьетнама, Мали и Кубы рассказали о роли, которую играет женщина в жизни их стран.

Вечер получился очень личным. Со сцены звучали стихи и песни, посвященные женщинам, в исполнении студентов из разных стран.

Вечер подготовили преподаватели кафедры РКИ.

В. КОРНИЛОВА,
старший преподаватель
кафедры РКИ ОГУ.

вают все трудности нынешнего становления государства. И у них есть прекрасные примеры — примеры героической революционной борьбы советских женщин, их боевые и трудовые подвиги.

От имени землячества ДРА, аспирантов, стажеров, студентов я хочу поздравить всех советских женщин с наступлением весны. Пусть 1988 год будет началом мирной эры для всех матерей планеты!

АМАНУЛЛА РАСЕХ,
стажер II года обучения
в ОГУ, Афганистан.

Славим Женщину-Мать

Мы — свидетели того, как в Советском Союзе радостно отмечается замечательный праздник — 8 Марта. Но, к сожалению, не во всех странах этот день радуется женщин.

Еще недавно в нашей стране женщина не имела почти никаких прав. В таком положении и сейчас находятся женщины многих стран. Апрельская революция 1978 года дала афганским женщинам все права и свободы. Сегодня

женщины Афганистана вместе с мужчинами стоят в первых рядах строителей нового государства — свободной республики. В стране много проблем, и большинство из них ложится на плечи женщин: работа в школах и детских садах, сельском хозяйстве и промышленности. Ведь у мужчин сегодня другие задачи — с оружием в руках защищать мирный труд своих жен и матерей, сестер и дочерей. Женщины Афганистана стойко преодолели

«Вчера я повернулся из Одеси»

(Закінчення.)

Початок на 3-й стор.

колишній вихованець комуні ім. Ф. Е. Дзержинського Леонід Вацлавович Конісевиц, з яким А. С. Макаренко листувався. Після закінчення в 1932 р. робфаку комуні та Горьківського інституту інженерів водного транспорту Л. В. Конісевиц плавав на суднах Чорноморського пароплавства. В 1936 р. у складі екіпажу теплохода «Курск» він брав участь в евакуації іспанських дітей з порту Більбао, за що був удостоєний ордена «Знак Пошани». Пізніше Л. В. Конісевиц перейшов на викладацьку роботу. В 1980 р. у бібліотеці журналу «Пограничник» вийшла його книга «Велика сім'я» — спогади про комуні ім. Ф. Е. Дзержинського. У даний час він живе в м. Києві.

18 квітня 1937 р. А. С. Макаренко писав Л. В. Конісевицу в Одесу: «Палко вітаю тебе з орденом і з тим, що ти не підвів у своїй людській гідності.

Пишаюся тобою і впевнений, що й далі ти залишишся такою ж благородною людиною... Напиши детально про свої справи. Дуже боюся, що цей лист не застане тебе в Одесі, мабуть, ти кудись поплив».

24 листопада 1937 р. А. С. Макаренко знову пише Л. В. Конісевицу: «Коли перебираєшся до Одеси? Можливо, я насправді до тебе приїду?»

В кінці 1938 р. Л. В. Конісевиц остаточно переїхав до Одеси, запрошував свого вчителя в гості. 7 грудня А. С. Макаренко пише: «Було б добре нам побачитися... Пиши, як ти живеш, яка в тебе квартира, як ви проводите час? Можливо мені незабаром доведеться бути в Одесі». Мова, очевидно, йшла про приїзд на Одеську кіностудію у зв'язку з подальшою роботою над сценарієм.

Однак, в Одесі А. С. Макаренко вже не судилося побувати. 1 квітня 1939 р. у вагоні іногороднього поїзда на стан-

ції Голіціно Білоруської залізниці він помер. Йому виповнилося лише 51 рік. Він був у розквіті творчих сил, повний енергії, літературних і педагогічних задумів.

Сьогодні педагогічні ідеї А. С. Макаренка, його досвід створення і згуртування трудового колективу знову стають предметом пильної уваги педагогічної науки і педагогів-критиків. Розвиваючи далі цей досвід, сучасні вчителі-новатори шукають свої шляхи у вихованні та навчанні дітей. На Пленумі ЦК КПРС, що недавно відбувся, М. С. Горбачов відзначав, що «чим більше буде таких учителів високої кваліфікації, тим частіше будуть зникати самобутні педагогічні колективи однодумців, тим швидше звільниться наша школа від рутини, формалізму, духу застою. Від цього виграють і наші діти, і наші внуки, і вся справа революційної перебудови».

О. ГОНТАР,
доцент істфаку.

Штрихи до проекту

(Закінчення.)

Початок на 1-й стор.

щорічних характеристик, що йдуть до особових справ. Під час заліку працює конфліктна комісія, яка розглядає спірні випадки. Залік виставляє група разом із викладачем і членом комсомольського бюро. Основною при цьому є не успішність з суспільних предметів, а громадська активність і дисциплінованість виконання індивідуального завдання.

За останні семестри кількість відмінних оцінок по

ГПП на факультеті знизилася, але все ще перевищує 50 процентів. Часті випадки завищення оцінок. Але й за об'єктивної оцінки її виховна роль невелика — у комсомольській роботі з'являються студенти, які працюють не за можливостями, а лише «на оцінку». У цьому семестрі ми плануємо обговорити і провести новий експеримент — систему заходів, в основі якої: недиференційований залік по ГПП; виставлення його не групою, а комісією з студентів і викла-

дачів; підвищення об'єктивності щорічної характеристики; зменшення кількості документації до мінімально необхідної; вдосконалення системи «громадського бала».

Зараз рано говорити, чи будуть результати цього експерименту позитивними чи негативними, але одне незаперечно: вже зараз голос комсомолу у студентських справах стає вагомим, і це один із аспектів процесу демократизації, що проходить у вузі.

А. ЗВЕЛНДОВСЬКИЙ,
заступник секретаря
комсомольського бюро
фізичного факультету
по ГПП.

Петро Йосипович КАРИШКОВСЬКИЙ

Пішов з життя відомий радянський учений, доктор історичних наук, професор Одеського державного університету Петро Йосипович Каришковський.

П. Й. Каришковський народився в 1921 р. в м. Одесі. Його трудова і творча біографія пов'язана з Одеським університетом ім. І. І. Мечникова, в якому він працював понад 40 років, 25 з них завідував кафедрою історії стародавнього світу і середніх віків.

За ці роки П. Й. Каришковський виховав тисячі викладачів - істориків, наукових співробітників, партійних і радянських працівників. Він створив велику наукову школу радянських учених — спеціалістів з стародавньої історії, археології, нумізматики.

Петру Йосиповичу Каришковському належить ряд великих відкриттів у галузі античної епіграфіки, нуміз-

матики та археології. Він автор більше 200 наукових робіт, редактор багатьох монографій і збірників наукових праць. Був обраний членом-кореспондентом Германського археологічного інституту, членом Британського нумізматичного товариства.

Наукову роботу П. Й. Каришковський вміло поєднував з великою і багатогранною організаторською та громадською діяльністю. Завдяки його зусиллям було вроджено найстаріше у країні Одеське археологічне товариство, яке він очолював протягом 30 років. Він був членом президії Українського республіканського товариства охорони пам'яток історії та культури і заступником голови правління Одеської обласної організації цього Товариства, членом ученої та координаційної рад Інституту археології АН УРСР.

Близкучий лектор, який володів енциклопедичними знаннями, він вів активну пропагандистську роботу у товаристві «Знання».

Петро Йосипович Каришковський своєю науковою компетентністю і принциповістю завоював глибоку повагу в наукових колах, серед професорсько-викладацького складу, у студентів.

Пам'ять про Петра Йосиповича Каришковського, чудового вченого і людини, назавжди залишиться в серцях багатьох, хто добре знав його по спільній роботі та науковій діяльності.

Група товаришів.

Слово об Ученом

Умер Петр Осипович Карышковский. Страшно. Сердце разрывается, а разум отказывается принять эту весть. Невозможно разом охватить такое многогранное явление, такую живую и яркую личность, какой был профессор Карышковский. Но что можно и нужно — это ясно себе представить, кто был все это время среди нас и рядом с нами и кого мы ныне потеряли.

Это был человек чрезвычайно щедрый, дававший окружающим неизмеримо больше, чем сам получал от них, одаривший всех знаниями, энергией, оптимизмом. И поэтому, — обращаясь прежде всего к самому себе, — скажу, что в его кончине есть доля вины и каждого из нас: ведь если у него не хватило сил справиться с болезнью, значит, он мало получал их от нас.

П. О. Карышковский был — без преувеличения — энциклопедистом. Его статьи о русско-византийских связях, опубликованные в «Византийском временнике» еще в середине 50-х гг., до сих пор остаются основополагающими. И даже увидевший свет месяц назад перевод «Истории» Льва Дяконона основан в значительной степени на его материалах. Когда же Петр Осипович был вынужден резко изменить основное направление своих исследований, то вписал свое имя золотыми буквами в историю таких дисциплин антиковедения, как нумизматика и греческая эпиграфика, древняя история и археология. Это был блестящий филолог — классик, знаток философской мысли от античности до Освальда Шпен-

гера, литературовед и поэт — в общем, всего не перечтешь. А если вспомнить, что в 1980 г. П. О. Карышковский был избран членом-корреспондентом Германского Археологического Института, разделив эту честь с такими корифеями отечественной науки, как В.В. Латышев и М. И. Ростовцев, то станет ясно, что он был замечательным ученым старого склада, которых у нас — увы! — почти не осталось.

На протяжении более сорока лет, будучи сотрудником университета, П. О. Карышковский делал еще и то, чего нашему обществу так не хватает — просто честно, упорно, тихо, скромно и самозабвенно работал, делая дело, в необходимости которого он был абсолютно уверен. И в своих учениках он воспитывал не только высокий профессионализм, но и понятия порядочности, чести, совести, которые столь необходимы ученому. И добивался всего не благодаря, а вопреки тому, что творилось вокруг, являя собой пример того, что благополучие и стабильность общества напрямую зависят от существования нравственных личностей, занятых трудом, якобы далеким от повседневных насущных потребностей. А значит, имя и творчество П. О. Карышковского принадлежат не только прошлому и настоящему, но и будущему — и, следовательно, вечности.

Федор ШЕЛОВ-КОВЕДЯЕВ,
старший научный сотрудник
Института истории
СССР АН СССР, кандидат
исторических наук
(Москва).

ПИШІТЬ НАМ: 270000, Одеса-Центр, вул. Петра Великого, 2, держуніверситет, редакція газети «За наукові кадри».

ЗАХОДЬТЕ: Одеса, вул. Радянської Армії, 24, 1-й поверх, кімната 9.

ДЗВОНІТЬ:
тел. 23-84-13.

Редактор М. ЩЕРБАНЬ.